

Rendszert teremteni a civil szférában

Az utóbbi időben többet beszélünk a támogatásokról, főleg a magyarországiakról. Ez érthető, mert minden kormányváltásnál minden határon túli érdekel, hogy milyen lesz a támogatás a következő időszakban. Én viszont mindenekelőtt szeretném tisztázni, hogy a civil társadalom legfontosabb problémája nem a támogatás kérdése, bár ez is igen fontos. Abból kell kiindulnunk, hogy a társadalomban a civil szférának hol a helye, mi a szerepe, milyen funkciókat tölt be, mi a súlya. Tulajdonképpen ezekből a kérdésekből adódik, hogy a társadalomnak támogatnia kell a civil szférát. Beszélünk arról, hogy ha a társadalomnak ez a harmadik szektora vagy a harmadik pillére, akkor viszont ismernünk kell, és el kell ismernünk, hogy milyen az a szerep, funkció, amelyet betölt. A támogatási rendszer kérdése nem más, mint e szerep betöltésének anyagi háttere, létét, működését meghatározó tényezője.

Ma már úgy gondolom, hogy az erdélyi magyar civil szféra fejlődési szakasza új időszakot ért el. Volt időszak, amikor azt mondtuk, hogy a civil szféra emancipálódik, ami pár évvel ezelőtt így is volt. Ma viszont több mint 1500 civil szervezet van egyesületünk nyilvántartásában, s most azt mondjuk, a civil társadalom professzionalizálódik, s most már ehhez az új szerephez, amit ma és a jövőben kell betöltenie, valóban számottevő támogatásra van szükség.

A magyarországi támogatás mértéke az utóbbi időben ugrásszerűen megnőtt, amit mindenki elismer. Nyilván felmerül a kérdés, hogy ez a támogatás mennyire hatékony. Mi mindenképpen azt állítjuk, igenis hatékony, mert a magyarországi támogatás nélkül nehéz lenne megmondani, hol állna az erdélyi magyar társadalom. Utalok elsősorban az Illyés Közalapítványra, de a többi közalapítványi támogatásra is, mindarra, ami magyar költségvetési forrásból jön, mert a magyar alkotmány kötelezettségéből adódóan egyelőre ez a típusú támogatási rendszer az alapja az egész civil társadalmunknak. A hatékonysága bizonyított. Sok eredmény felmutatható, azonban elértük talán a legfontosabbat is: magyar egyetemünk van, és ezt csakis a magyar állami támogatásnak köszönhetjük. Normarendszer hiányában nincs mérce; nem tudjuk pontosan megállapítani, hogy az Illyés Közalapítvány vagy más alapítványok támogatásai mennyire hatékonyak, hiszen vannak hatékonyabb és kevésbé hatékony támogatások, ezt természetesen el kell fogadnunk, de ennél fontosabb, hogy az utóbbi időben a hatékonyság és a stratégiai prioritások pontosabb észlelése érdekében felvetődik a támogatások átvilágítása, átláthatósága. Ez a kérdés tulajdonképpen nem magától a civil szférától függ, hanem pont azoktól, akik osztogatják, vagyis a pénzforrási központoktól. Ugyanis a civil szféra feladata ebben annyi, hogy a kapott támogatást tisztán elszámolja, és beszámoljon saját közössége előtt is a feladatról, amit elvállalt a támogatás fejében. Ennyivel tartozik a civil szféra. Viszont a forrásokra és az osztogatókra tartozik, hogy rokonszenv- és politikamentesen kiknek és mennyit juttatnak a támogatási alapokból. Abba a civil szféra nem szólhat bele, hogy Magyarországtól mekkora nagyságrendű támogatást kapjon, ez rájuk tartozik, s ezt a kérdést így kell elhatárolnunk. Ezzel kapcsolatban a civil szférának lehet javaslata, véleménye, de ez csak akkor ér célba, ha eszköze van rá, hogy kifejezze, és eljuttassa azokat az illetékesekhez.

A romániai magyar civil szféra nagyméretű függőséget és ezzel fennmaradásának kockázatát kell hogy vállalja, amikor anyagi szükséglete fedezésének érdekében majdnem egészében külföldi, elsősorban magyarországi forrásokra támaszkodik. Ritka az a szervezet, ha van egyáltalán, amelyik biztosítottan érzi létét külföldi támogatás nélkül. Ma egy működő civil szféráról beszélhetünk ugyan, azonban jogosan vetődik fel a kérdés, hogy egyáltalán hová jut a civil társadalom az Illyés, az Új Kézfogás, a Mocsáry, az Apáczai Közalapítványok, a Nemzeti Kulturális Örökség és az Oktatási Minisztériumok támogatása nélkül. Ezzel a jelenséggel is kell számolni, hiszen alig akad olyan szervezet, amely csakis a belső forrásaira támaszkodva képes fennmaradni.

Feltétlenül beszélünk kell a hazai támogatási rendszerről is, mert ez is a romániai magyar civil szféra fenntarthatósági rendszeréhez tartozik, azonban előbb beszélünk kell egy szélesebb körű függőségi rendszerről, amelyben a civil szféra működik. Az idei Civil Fórumon (2002. május 3-4.) Salat Levente beszélt arról, hogy a civil szféra háromféle függő ségnek van kitéve (a román állam felé, a magyar állam költségvetése és a romániai magyarság politikai vezetése vonatkozásában), és ez így el is fogadható. Szerintünk még hozzáadható két függőségi viszony, mégpedig a kis- és középvállalkozókkal, és az Európai Unióval szembeni függőség, amelyek befolyásolják a civil szféra létét és működését.

Salat elsőként a román állammal szembeni függőségről beszélt, ami elsősorban a szabályozásokra és törvénykezésekre vonatkozik, s egyértelműen behatárolja a civil szféra működési keretét. Ez az egyik típusú függőség az állammal szemben, a másik pedig az általa nyújtott támogatás és annak az elosztása. Ez a támogatás, nagyon jól tudjuk, igen szegényes. Maga a román gazdaság gyenge ahhoz, hogy erős támogatásra legyen képes, pedig jeleztük már, hogy harmadik pilléreként milyen fontos szerepet tölt be a társadalomban, amikor kiválaszt magának egy kisebb vagy nagyobb területet, amit működtet, és ami összességében az egész ország számára fontos lehet. Sajnos, ez a támogatási forma nem jutott odáig, hogy a civil szférát kapacitásához mérten tudja támogatni, a civil szerveződések a román államtól nem kapják meg a kapacitásuk mértéke szerint őket megillető anyagi támogatást. Továbbá el kell mondani, hogy igazából még nincs kialakulva Romániában a támogatási kötelezettségtudat és magatartás.

A román állam a mai napig sem alakította ki a civil szféra működését segítő támogatási formákat, bár amúgy a civil szféra kettős haszonélvezője, egyfelől, mert ez a szektor társadalmi feladatok megoldását vállalja át az államtól vagy önkormányzattól, szolgáltatásokat végez vagy az egyének vagy a társadalom intézményei fele, másfelől, mert számottevően hozzájárul a GDP-hez, értéket termel, adót fizet, valutát hoz az országba stb. A civil szféra a regionális keretek között bizonyos állami-önkormányzati hatásköröket is átvéve a helységet, a tájat, a környezetet emberközpontú világgá alakíthatja. A civil szféra értékteremtő szerepét véve figyelembe, a társadalmi rekompensáció íratlan törvénye alapján, az állam nemcsak morális, de nagyságrendben komolyabb anyagi támogatásra is köteles lenne. Ezzel a kötelezettséggel ma már minden valamire való demokratikus állam számol. A román demokrácia viszont még nem jutott idáig. Remélhetőleg a romániai demokratizálódási folyamat és gazdasági élet javítása elkerülhetetlenül magával hozza az alapítványok és szervezetek tételes állami költségvetési támogatását is. Jelenleg a civil szervezetek értékteremtő szolgáltatásának nagyságrendjéhez viszonyítva a román állam támogatása aránytalanul kevés. Itt még sok a tennivaló.

Ismert tény, hogy létezik a Kisebbségi Tanács révén nyújtott állami támogatás, amely minden nemzeti kisebbség számára járó civil társadalmi támogatás. Tudjuk, hogy a részesedés nem arányos, hogy az elosztás nem történik a népesség létszáma szerint, s ez valójában diszkriminatív állapotot alakít ki, mert többé-kevésbé fejkvóta szerint kellene elosztani az erre szánt alapot, hiszen minden kisebbségi arányosan befizeti a maga adóját, és hozzájárul az állam tevékenységéhez a maga nagyságrendje, lélekszáma, gazdasági súlya szerint. Természetesen a gyengébb nagyobb támogatásának elvét sem zárjuk ki. Beszélhetünk tehát az elosztás mikéntjéről, de mindenekelőtt azt kell látni, hogy ennek a támogatásnak a nagyságrendje nem megfelelő, nem azért, mert a pénzből sosem elég, hanem azért, mert a román állam még nem képes hatékonyan támogatni a civil szférát.

A magyar közösséget megillető összeg elosztásának kérdése ismert. Tudjuk azt, hogy léteznek kuratóriumok, amelyekben nagy szerep jut az RMDSZ vezetésének. Van olyan civil szervezet, amellyel az elosztásban együttműködik. Ez közérdekű kérdés, és vita alá kellene bocsátani, hiszen itt merülnek fel azok a dilemmák, hogy mekkora a civil társadalom részvétele ezekben a műveletekben, mennyire közelíti meg a döntéshozás azokat, akik ezen a területen cselekszenek. Ismerünk nyilatkozatokat, melyek szerint közelebb kell vinni a döntéshozást a közösségekhez, azonban feltevődik az a kérdés, hogy mekkora ez a távolság, és milyen közel kell hozzá hozni, mert a szubsidiaritás elve szerint valójában nem a közelség kérdése forog fenn, hanem oda kell adni annak a közösségnek, amely hivatott a cselekedetre, hogy dönthessen saját sorsáról, saját prioritásairól, saját cselekedetéről, saját anyagi lehetőségének helyzetéről. Ettől ma még távol állunk, legalább mondjuk ki, hogy ez ma valóban vitatéma. Jó ez a mai elosztási rendszer? Kinek kell eldöntenie, hogy a pénzek hová kerüljenek? Ki állapítja meg a prioritások sorrendjét? Azt viszont tudjuk, hogy a prioritásokat stratégiai szinten kell megállapítani, viszont ennek a stratégiai szintnek az összetevői ismeretlenek, kidolgozatlanok, nem elég világosak. Ezeknek a stratégiai prioritásoknak a megállapításában részt kellene hogy vegyenek a civil társadalom szakterületeinek képviselői, s csak akkor alakulhat ki igazi prioritásrendszer, ha legalább a döntés-előkészítésbe bevonják a civil szférát is.

A függőségről szólva, még el kell mondanunk, hogy ezek valójában fenntartó erőt jelentenek a civil társadalom számára, mert a támogatási rendszerekkel szembeni függőség a civil társadalom fenntarthatóságának az útja és elkerülhetetlen szükségessége. Tehát a függőséget nem negatív vonatkozásban kell felfognunk, bár lehet negatív vonatkozása is, hanem ahogyan azt a társadalom javára a szereplők megoldják, és ahogyan a felek ehhez a függőséghez viszonyulnak.

A harmadik, Salat Levente által jelzett függőség az RMDSZ-szel szembeni függőség. Ez a függőségi rendszer szorosan kapcsolódik az első (román állam) és a második (magyar állam) függőségi rendszeréhez, mert mindkét támogatási rendszer exkluzív elosztó gazdája. Itt tulajdonképpen abban áll a függőség, hogy ki dönt, ki osztja el azt a pénzt, amelyet a román vagy a magyar állam a romániai magyar közösség rendelkezésére bocsát. Jelenleg ezeknek az összegeknek a kézben tartása a Szövetség keretén belüli erőviszonyokat illetően a közösség feletti erőltetett

presztízsepítő pozícióra teremt lehetőséget.

Az RMDSZ, bár érdekvédelmi szervezetként indult, energiája nagy részét mégis politikai célok kötik le, és eltávolodás érzékelhető attól a területtől, amelyre a közösség a jövőjét, a megmaradás feltételeit építi, pedig mindannyian tudjuk, hogy a Brassói RMDSZ Kongresszus (1993) az önkormányzatiság elvét fogadta el mint a romániai magyarság fennmaradásának alapvető rendező elve. A kezdeti időszakához képest, amikor még számos civil szerveződés az RMDSZ kezdeményezésére vagy egyenesen annak kebelében (EMKE, EMT) jött létre, a Szövetség mai viszonya a civil szférával tisztázatlan, kapcsolatrendszere nem elég világos, nem elég hatékony, bár ismert, hogy az intézményépítés útja hosszú távon csakis a civil szerveződés erősítésén keresztül képzelhető el, sőt, a programjában felvállalt autonómiaformák és ezek megvalósítása a közösség egyetlen alternatívája az önépítkezést biztosító önkormányzat létrehozásában.

A Salat Levente hármas függőségi rendszeréhez - szerintem nem önkényesen -, mint már említettük, még két függőségi viszonyt tennék hozzá, azzal a meggyőződéssel, hogy ezek hosszú távon jelentőssé válnak. A civil társadalom egyik legfontosabb anyagi fenntartója a vállalkozói szektor kellene hogy legyen. Ez így lenne a rendjén, ez így van Nyugaton, ahol századokra visszamenőleg a civil társadalom létének alapja főleg a privát szektor, míg nálunk arról a tizenkét évről beszélhetünk csak, amikor a civil társadalom nulláról való újraépítését kell szemügyre vennünk, együtt a privát szektor hasonlóan igen lassú ütemű alakulásával. Ismert, hogy ma a vállalkozói szektor még túl gyenge ahhoz, hogy a civil szektor anyagilag meghatározó módon támaszkodhasson rá, viszont hosszú távon nagyon fontos a civil társadalom számára. Valójában az egész romániai magyarságnak ezért is igen fontos, mi lesz az erdélyi magyar vállalkozói szektorral.

A civil szféra és a vállalkozói szféra kapcsolata és együttműködése a közösség és egyén céljai valóra váltásának az útja. A két szféra kölcsönös egymásra figyelésének prioritástényezővé válása a romániai magyar közösség alakulásában és fejlesztésében reménykeltő, de érthető módon még nincs biztató áttörés, mert maga a vállalkozói szféra is a bizonytalan gazdasági-pénzügyi helyzet közepette a túlélésért viaskodik.

A romániai magyar civil szféra belső szellemi és anyagi erejének, az önállóságának a kialakításában igen fontos tehát a vállalkozói szférával való kölcsönös együttműködés, hiszen a civil szféra szerepköréhez tartozik annak a szektornak a fejlesztése is, amelynek a megerősödése pozitívan visszahat a civil szféra fejlődésére, és részben mentesítheti a másik négy függőségi viszony politikai jellegű alárendeltségétől.

Az ötödik, az Európai Unió támogatásokkal szembeni függőségi viszony, habár ma még nem annyira átfogó és rendszeres, de az idő múlásával mindinkább jelentőssé válik. Ezzel a rendszerrel szemben jelenleg a legfájdalmasabb kifogás, hogy közösségünk szereplői a legtöbb esetben nem tudnak támogatási kérelemmel direkt a forrásokhoz fordulni, mert azoknak át kell menni bizonyos hazai döntési szférákon, s ezekben az esetekben érvényesül a szubjektivitás azonban rövid időn belül ez a támogatási rendszer is fontos helyet foglal majd el a támogatások függőségi rendszerében.

Melyek a tennivalók?

Nagyon fontos beszélni a civil szervezetekkel kapcsolatos teendőkről, mert az izmosodó civil szféra tekintetében ki kell alakítani annak a jövőképét, kiindulva abból a tényből, hogy maga a romániai magyar közösség, ha nem is egészében, de sokban azonosítható a magyar civil társadalom egészével. Ez a közösség jelentősen előrelépett a fennmaradását biztosító intézményfejlesztésben, megszorodtak a működő közösségi intézményei, amelyeknek a hosszú távú fejlesztése és újak létesítése a romániai magyar közösség létkérdése. A civil szféra távlati fejlesztése tudatos szervezetségre, stratégiai rálátásra, érdekérvényesítési szolidaritásra, partnerségi szerep kialakítására vár.

Szót kell ejtenünk arról a tényről, hogy nálunk nem alakult ki a társadalom számára annyira fontos civil kontroll szerepkör. Igaz, a kilencvenes évek első felében valóban nagyon fontos volt azoknak a szervezeteknek a létrehozása, amelyek a romániai magyarság identitásának védelmét látták el. Elsősorban a művelődési és oktatási szerveződések jelentettek prioritást. Valószínű, az identitásvesztés félelméből fakadt az a tény, hogy a kultúra és az anyanyelvoktatás területén a civil szerveződések a kilencvenes évek első felében túlsúlyba kerültek. Ez az egyoldalúság különösen akkor volt jellemző, amikor a magyarság programjába különös hangsúlyt kapott a kulturális örökség és az anyanyelv megőrzése, ápolása mint az identitás megőrzésének és megmaradásának legfontosabb eszköze. Az utóbbi időben viszont a gazdaság, a szociális szolgáltatások, a környezetvédelem, a turizmus stb. területén az alakulás dinamikájában növekedés érzékelhető, azonban ez a növekedés még mindig lassú.

A romániai magyar közösség ez idáig nem találta meg sem a módját, sem a kellő támogatást arra, hogy stabil humán forrásközpontokat hozzon létre, amelyek biztosíthatnák a fejlesztéséhez szükséges és nélkülözhetetlen szellemi háttérrel. A romániai magyar civil szféra kapcsolata a román civil szféra forrás- és képzésközpontjaival nem alakult kielégítően, nagyon kevés a közös program, nem használja ki a létező információs lehetőségeket. Az elkülönülési tendencia ellensúlyozására meg kell találni azokat az érintési pontokat, ahol találkoznak az érdekek, amelyekben összefogás lehetséges és szükséges. Az esetleges siker pedig igazolni fogja a romániai forrásokhoz való hozzájárulás jogának kihasználását. Ma még a romániai magyar civil szféra a romániai társadalomban párhuzamos entitásként elkülönült etnikai hovatartozásának vonásait hangsúlyozottan ôrzi.

Lássuk tehát, melyek ma a romániai magyar civil szféra nehézségei?

A bejegyzés nélküli, spontánul vagy tudatosan létrejött civil szerveződések (kórusok, dalárdák, sportoló csoportok, baráti körök, klubok stb.) nem élveznek elégséges szervezett társadalmi védelmet, szabályozott gondoskodást, nincs megfelelő intézményesített keretük, bár a civil szerveződéseknek ezek tulajdonképpeni csírái, amelyek a társadalom számára igen fontosak, hiszen innen indul a társadalmi disputa, a szabad véleménynyilvánítás, a szükséges kritika. Véleményünk szerint tudatosabb társadalmi védettségre lenne érdemes a civil szféra jogilag be nem jegyzett szegmense is, mert része mind a köztevékenységnek, mind a közakarat kifejezésének.

A közakarat csak a vélemények sokasága által jeleníthető meg. A közakaratot formáló vélemények kialakításához viszont azoknak a folyamatoknak és társadalmi összefüggéseknek az alapos ismerete szükséges, amelyek a civil szféra működését meghatározzák. Intézményrendszerünk román hatósági költségvetési támogatásra még alig számíthat. Ez a tény azt indokolja, hogy fokozottabb önszerveződésre, a közakarat kifejezésére, önerő kialakításra, a civil szervezetek összehangolására, együttműködésére és átlátható kritikai formában jelentkező közösségi felügyeletre van szükség.

A több mint ezeröttszáz nyilvántartott erdélyi civil szervezet léte ígéretes jövőképet villant fel ugyan, csupán tudnunk kell, hogy a civil társadalom önmeghatározásának feltételrendszere igen sérült, s egyre több a bizonytalanság. A civil szféránk: mozaikállapotú, nehezen körülhatárolható, individuális egységekre széteső, szervezetlen entitás; nincs arányos és átfogó ágazati rendszere; hiányzik a közösségi értékrendek kialakításának stratégiája; nem történt meg a civil közösségi identitástudat meghatározása; hiányzik a társadalmi szintű civil kontroll szerepkör érvényesítése; hiányzik a saját belső erőn alapuló, önálló gazdasági háttér és ennek sajátos pénzügyi rendszere; a függőségi rendszerekkel szemben nincsenek meg a partnerség érvényesítését szolgáló eszközök; a román állam támogatásának nagyságrendje jelentéktelen, és az is kihasználatlan; a vállalkozások vagy képtelenek, vagy hiányzik a magatartás a támogatási készségre.

Világos, hogy ilyen helyzetben a civil szférának csak számszerű növekedése várható, de képtelen az érdekérvényesítési szolidaritásra, a szervezett önvédelemre, a társadalmi szerep és partnerségi szerep betöltésére, társadalmi ellenőrzési lehetőségre. Ezért kell *rendszerteremténi* a civil szférában. Létre kell hozni azokat a szervezési formákat, amelyek képesek lehetnek ezeknek a kérdéseknek a megoldására.

Nagyon fontosnak tekintjük, hogy a létrehozandó integráló civil szerveződések semmiképpen se sérthessék a résztvevő civil szervezetek autonómiáját, tartsák tiszteltben azok teljes függetlenségét, és segítsék hozzá a jobb, hatékonyabb működéshez. Ezek olyan laza szerveződések legyenek, amelyeknek csak alkalmi vezetősége van; önmagukat hívják össze, és saját maguk szabják meg tevékenységi köreiket és céljukat; függetlenek minden rajtuk kívül lévő hatalmi tényezővel szemben; tagjaik - az önkéntesség elve alapján - a civil szervezetek; minden tag egyenlő képviselői joggal rendelkezik

Integrációs civil szerveződés (civil szövetség, parlament, föderáció, kamera stb.) létrehozása mellett a következő érvek szólnak:

- lehetőséget nyújt az erdélyi magyar civil társadalom identitástudatának meghatározására;
- érdekérvényesítési szolidaritásra teremt lehetőséget;
- lehetővé teszi a partnerségre való képesség kialakítását;
- civil társadalmi kontroll szerepkör betöltését végezheti;
- erőt és eszközt jelent a társadalmi frusztrációs és fenyegetettségi tényezők elleni közös fellépésre (önvédelem)

eszköze);

- megteremti minden civil parlamenti tag számára az információhoz való hozzáférés egyenlő esélyét;
- lehetővé teszi a civil szféra számára - a civil erkölcsiségen alapuló - közhatalmi szerep betöltését (ugyanakkor egyengeti a civil vagy kisebbségi önkormányzat útját);
- elkészíti és végrehajtja a közösségi érdekérvényesítés stratégiáját;
- érvényesíti az önkéntesség, az egymás iránti felelősség, a kölcsönös segítségnyújtás, a függetlenség-szabadság-egyenlőség polgári elveket;
- álláspontokat fogalmaz meg, illetve közvetít saját szereplői és a külső hatalmi szférák felé;
- modernizációs folyamatoknak - tudástranszfer, cselekvési lehetőségek ajánlása, részvételi keretteremtés tervezésre, döntésre, stratégia kimunkálása gyakorlati tevékenységre - teremt kedvező lehetőséget;
- ellátja a szakmai képzés megszervezésének szerepkörét a tudásközpontú társadalom kialakításában, hogy a kisebbségi civil szervezetek eleget tegyenek hivatásuknak a 21. század tanuló társadalmában;
- javaslatokat dolgoz ki és terjeszt elő a civil szférát érintő országos szabályozásra.

Bár ez a folyamat kihangsúlyozza a civil szféra etnicitási jellegét és növeli a fenyegetettségi tényezőket, a magyar közösség nem mondhat le az integrálódásban összpontosuló erőkről. Egyértelműen fogalmazódik meg a továbblépés kérdése. Az ettől való elzárkózás vagy a mozaikszerű civil szférát fenntartó, bebetonozó konzervatív felfogás önnön érdekeink nem ismeretét és a továbblépés eszközeiről való lemondást jelenti.

A civil integrációs szerveződés nem újkeletű a világban, és semmiképpen sem a mi találmányunk, mert szerte a világon régebbi időktől fogva léteznek civil federációk, szövetségek, parlamentek, amelyek mind a civil társadalmi szféra nélkülözhetetlen tevékenységét jobbították, jobbítják. Kisebbségi lét esetében fokozottabb szerepet kap a szolidaritáson nyugvó erős, tudatos önszerveződés. Különben a román civil szférában is beindult egy fokozott országos szintű szerveződési folyamat, mert ma már léteznek: Civil Szervezetek Országos Fóruma (Forumul National ONG), Önkéntesség Országos Tanácsa (Consiliul Național al Voluntariatului), Ügynökség a Civil Szervezetek Fejlesztésére és Tájékoztatására (Agenția pentru Informarea și Dezvoltarea Organizațiilor Neguvernamentale), Alapítvány a Civil Társadalom Demokráciáért (Fundatia pentru Democratia Societății Civile), Önkéntességi Központok Hálózata (Rețeaua Centrelor de Voluntariat), Civil Szervezetek Fórumának Határozatait alkalmazó Csoport (Grupul pentru Implementarea Rezoluțiilor Forumului National ONG). Ezek a tények számunkra figyelmeztető jelek kell, hogy legyenek a cselekvésre, ha nem akarunk lemaradni.

Ma a civil szervezeteink új helyzetben működnek, és ebben az új helyzetben kell, hogy kialakítsák azt a struktúrát és stratégiát, amely az érdekérvényesítést biztosítja. Ezért ajánljuk a civil szféra szerveződésének tudatos (s nem spontán) felvállalását.

Végezetül: a romániai magyar értelmiségnek számot kell adnia arról, hogy tizenkét év után sem folyt le a civil társadalomról szóló vita. Ma sincsenek a civil társadalmunknak megfelelő könyvészeti forrásanyag-könyvtárai, nincs szervezett civil humán erőforrás-képzés, nincs meg a szellemi összefogó erő. A civil szféra alaposabb elemzésre vár, tehát a tennivaló tömérdek, álljunk elébe.

Ebben a vitaindítóban természetesen nem történt meg, nem is történhetett meg a romániai magyar társadalom, az erdélyi magyar civil társadalom, a romániai magyar civil szféra, a romániai magyar intézményrendszer fogalmainak és a hozzátartozó rendszereknek a tisztázása és esetleges külön tárgyalása, nem annyira azért, mert ezek a kérdések akár egy nagyobb tanulmány tárgya lehetne, hanem inkább azért történik ez az egy kalap alá hozás, mert a civil integrációs törekvések mindezek számára az emeltyű szerepét játszhatják, és elkerülhetetlen folyamatot képeznek az önkormányzatiság megvalósításában.

- [Somai József: Rendszert teremteni a civil szférában](#)
- [Bereczki Kinga: Hozzászólás Somai József Rendszert teremteni a civil szférában című írásához](#)

- Bodó Barna: Civil önépítkezés
- Farkas Éva: Civilek együtt
- Farkas Miklós: Az érdekegyeztetés, érdekérvényesítési szolidaritás és partnerségi kapcsolatok kialakításának jelentősége a civil szerveződésben
- Dr. Fleisz János: Hozzászólás
- Kósa András László: A romániai magyar civil szféra természetrajzához
- Kötő József: A civil társadalom erői felszabadításának egy lehetséges útja
- Lőrincz Zsuzsanna: Hozzászólás Somai József vitaindító írásához
- Szenkovics Dezső: A civil szervezetek helye és szerepe a társadalomban
- Sebestyén István: A nonprofit szektor érdekképviseletének megoldása
- Bárdi Nándor: Önszerveződés és önreflexió a két világháború közötti magyar kisebbségtörténetben
- A Népies Irodalmi Társaság Politikai Osztályának tájékoztatója a romániai magyarság megszervezéséről és a népkisebbség helyzetének tanulmányozásáról (1924)
- Jancsó Benedek feljegyzése az erdélyi kulturális és társadalmi akciókról (1926)
- Sulyok István tervezete az EMKE átalakítására (1926)
- Sulyok István tervezete magyar kultúrhivatal felállítására (1927)
- Sulyok István: Az erdélyi magyarság társadalmi szervezete
- Sulyok István: A magyar könyv Erdélyben
- Kovács György: Gyalogszerrel a Székelyföldön
- Constantin Iordachi: A nemzet újrarajzolt határai: A magyar "státustörvény" és Románia kettős állampolgárságra vonatkozó politikája a Moldovai Köztársaságban
- Juan J. Linz: Nemzetépítés és államépítés
- Charles Taylor: Nacionalizmus és modernitás
- Sorbán Angella - Nagy Kata: Beszélgetések a státustörvényről Erdélyben
- Veress Emőd: Végrehajtás és döntéshozás viszonya a helyi közigazgatásban. Miért beteg Romániában a helyi közigazgatás?
- Szász Alpár Zoltán: A demokrácia modelljei Romániában: a valóság számokban kifejezve
- Nagy Csongor István: A romániai kisebbségi jog 1945 és 1989 közötti történetének tendenciái, különös tekintettel a romániai magyarság történetére (2.)

(c) Jakabffy Elemér Alapítvány, Media Index Egyesület 1999-2004
Impresszum | Médiaajánlat | Adatvédelmi záradék